

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

ในบทนี้เป็นการนำเสนอระเบียบวิธีการวิจัย ที่ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ภายใต้กรอบการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ในบทก่อนหน้านี้ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้การศึกษาการสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงจีนนี้ประสบผลสำเร็จดังที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ อนึ่งระเบียบวิธีการวิจัยที่ผู้ศึกษาได้ออกแบบไว้สามารถจำแนกเป็น 6 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. วิธีการศึกษา
2. ประชากรที่ใช้ศึกษา
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการศึกษา
6. นิยามศัพท์

โดยรายละเอียดของแต่ละประเด็นมีดังต่อไปนี้

วิธีการศึกษา

ภาคินพนธ์จีนนี้ได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยผู้ศึกษาได้แบ่งลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลระดับปฐมภูมิ กล่าวคือ ทำการศึกษาภาคสนาม (Field Study) เพื่อให้ได้รับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตลอดจนเพิ่มโอกาสในการสัมผัสกับสภาพความเป็นจริงของกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ให้มากที่สุด โดยผู้ศึกษายึดการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มบุคลากรของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และของมูลนิธิกระเจา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง

อนึ่งเพื่อคัดสรรกลุ่มบุคลากรของทั้งสององค์กรดังที่ได้กล่าวมา ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีกลุ่มตัวอย่างแบบต่อเนื่อง (Snowball Sampling) เป็นหลัก เนื่องจากผู้ศึกษาเล็งเห็นว่าวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบดังกล่าวสามารถเอื้ออำนวยให้ผู้ศึกษาดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรของแต่ละองค์กร ซึ่งมีบทบาทเด่นชัดต่อการสร้างความร่วมมือได้เป็นอย่างดี

2. การเก็บข้อมูลระดับทุติยภูมิ กล่าวคือ ผู้ศึกษาดำเนินการค้นคว้าและศึกษาเอกสาร ตลอดจนผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ที่ได้มีการเก็บรวบรวมไว้ ตั้งแต่เริ่มมีการตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นปัญหาการดำเนินงานทาสบนเรือประมง ยกตัวอย่าง เช่น หนังสือ วารสาร เอกสาร สรุปรการประชุม บันทึกการปฏิบัติงาน ตลอดจนรายงานการศึกษาวิจัยต่าง ๆ ของแต่ละองค์การที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ประชากรที่ใช้ศึกษา

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า ภาคนิพนธ์ชิ้นนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยผู้ศึกษานำเอาการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มบุคคลากรของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และของมูลนิธิกระจกเงามาใช้ ทั้งนี้กลุ่มบุคคลากรที่ผู้ศึกษาจะดำเนินการสัมภาษณ์มีจำนวนทั้งสิ้น 10 คน โดยมีที่มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบต่อเนื่อง (Snowball Sampling) กล่าวคือ เป็นกลุ่มประชากรเป้าหมายที่ได้มีการแนะนำต่อ ๆ กันจากผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน นอกจากนี้ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมงโดยตรง หนึ่งประชากรเป้าหมายสำหรับการศึกษาครั้งนี้สามารถจำแนกตามองค์การที่สังกัดได้ดังนี้

มูลนิธิกระจกเงา จำนวน 2 คน ประกอบด้วย

1. นายเอกสิทธิ์ หลุ่มชมแข หัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์
2. นางสาวธิดิมา หมีปาน หัวหน้าศูนย์ข้อมูลคนหาย

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย

ส่วนกลาง

1. ผู้อำนวยการสำนักป้องกันและแก้ไขปัญาการค้ามนุษย์และเด็ก
2. ผู้อำนวยการส่วนคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ชาวต่างชาติ
3. หัวหน้าฝ่ายประสานการแก้ไขปัญาเหยื่อคนไทย
4. นักสังคมสงเคราะห์ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อย

โอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ

สำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสมุทรสาคร

1. หัวหน้ากลุ่มสวัสดิการและพิทักษ์คุ้มครองสิทธิ
2. นักสังคมสงเคราะห์

สำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสมุทรปราการ

1. หัวหน้ากลุ่มสวัสดิการและพิทักษ์คุ้มครองสิทธิ
2. นักสังคมสงเคราะห์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากได้ระบุกลุ่มประชากรเป้าหมายเรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ติดต่อกลุ่มประชากรเป้าหมายเพื่อขออนุญาตดำเนินการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ได้มีการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ให้สัมภาษณ์
2. ติดต่อโครงการปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อขอหนังสือติดต่อราชการ แล้วส่งถึงกลุ่มประชากรเป้าหมายของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และของมูลนิธิกระจกเงา เพื่อขออนุญาตให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้
3. ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มประชากรเป้าหมาย ตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้ตกลงร่วมกัน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นต่อการศึกษา ทั้งนี้ก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อบันทึกเสียงร่วมด้วย (ในกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์ยินยอมให้บันทึกเสียง)
4. รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้
5. นำข้อมูลทั้งหมด (ปฐมภูมิ และทุติยภูมิ) มาวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุและผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้ โดยใช้แนวความคิดการสร้างความร่วมมือ (Collaboration) ที่ Agranoff and McGuire ได้นำเสนอไว้ในปี ค.ศ. 2003

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เนื่องจากผู้ศึกษาได้ออกแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ส่งผลให้เครื่องมือเพื่อการศึกษาครั้งนี้จึงอยู่ในรูปแบบการตั้งคำถามเป็นหลัก อนึ่ง ผู้ศึกษาได้เลือกตั้งคำถามให้มีลักษณะปลายเปิด หรือกึ่งโครงสร้าง เนื่องจากผู้ศึกษาเล็งเห็นว่าวิธีการตั้งคำถามรูปแบบนี้สามารถก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อผู้ศึกษาและต่อผู้ให้สัมภาษณ์เอง กล่าวคือ ผู้ศึกษาได้มีโอกาสซักไซ้ไล่เลียง รวมทั้งซักถามเพิ่มเติมในบางประเด็นได้อย่างเสรี ขณะเดียวกัน ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถให้ข้อมูลแก่ผู้ศึกษาได้อย่างเต็มที่นอกเหนือจากประเด็นที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ สามารถจำแนกออกเป็น 4 หัวข้อหลัก ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความเป็นมาของการสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง ตลอดจนจำนวนของพันธมิตรที่กำลังเข้าร่วมดำเนินการ ณ ปัจจุบัน

ประเด็นที่ 2 กิจกรรม หรือวิธีการที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และมูลนิธิกระจกเงาได้นำมาปรับใช้ เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานร่วมกัน

ประเด็นที่ 3 บทบาท ความรับผิดชอบของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และของมูลนิธิกระจกเงา หลังจากได้ตกลงร่วมมือกันดำเนินการต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง

ประเด็นที่ 4 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการสร้างความร่วมมือตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการศึกษา

หลังจากได้รวบรวมข้อมูลทั้งระดับปฐมภูมิ และทุติยภูมิซึ่งจำเป็นต่อการศึกษาเรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูล แล้วนำเสนอผลการศึกษาในลักษณะของการพรรณนา หลังจากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ ด้วยกรอบแนวคิดการสร้างความร่วมมือ (Collaboration) ของ Agranoff and McGuire ที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2

กล่าวโดยสรุป ระเบียบวิธีการวิจัย ซึ่งผู้ศึกษาได้นำมาประยุกต์ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อภาคินพนชิ้นนี้ ประกอบด้วยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยมีการเก็บข้อมูลในระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ ทั้งนี้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลระดับปฐมภูมิ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มบุคคลากรที่เกี่ยวข้องของกระทรวงพัฒนาสังคมและความ

มั่นคงของมนุษย์ และของมูลนิธิกระจกเงา ด้วยการตั้งประเด็นคำถามปลายเปิด หลังจากนั้นผู้ศึกษาได้นำข้อมูลทั้งสองระดับมาสังเคราะห์รวมกัน แล้วนำเสนอเป็นผลการศึกษาในบทถัดไป

นิยามศัพท์

เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ตลอดจนการสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ทางผู้ศึกษาจึงปรารถนาให้คำจำกัดความแก่ศัพท์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

การค้าแรงงานทาส คือ กระบวนการซื้อขายปัจเจกบุคคลเพศชาย ไม่จำกัดอายุ หรือสัญชาติเพื่อนำไปแสวงหาผลประโยชน์ โดยมีวิธีการบังคับ ข่มขู่ ทรมาณทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามต้องการ อนึ่ง ณ ปัจจุบัน ได้มีการขนานนามการใช้แรงงานทาสใหม่ว่า “การบังคับใช้แรงงาน” (Forced Labour) หมายถึง การกระทำเชิงกดขี่ บังคับบุคคลหรือกลุ่มคนอื่นโดยปราศจากความสมัครใจของบุคคล หรือกลุ่มคนเหล่านั้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ปฏิบัติตามคำสั่ง หรือเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด¹ อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาขอเรียก “การบังคับใช้แรงงาน” (Forced Labour) ในภาคนิพนธ์ชิ้นนี้ว่า “การค้าแรงงานทาส” โดยผู้เสียหายถูกนำไปขายให้กับผู้ประกอบการเรือประมง เพื่อนำไปใช้เป็นแรงงานบนเรือประมง

เรือประมง คือ พาหนะในการจับสัตว์น้ำในทะเลลึกซึ่งอยู่นอกเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย (ระยะทางไกลเกินกว่า 200 ไมล์ทะเล หากวัดจากเส้นฐานซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต)

ต่อต้าน คือ การดำเนินการทั้งในลักษณะป้องกัน และแก้ไขประเด็นปัญหา

ผู้เสียหาย คือ ผู้ใช้แรงงานบนเรือประมง (ผู้ชาย) ซึ่งถูกหลอก ถูกลักพาตัว ถูกบังคับ หรือถูกข่มขู่เพื่อนำไปใช้แรงงานบนเรือประมง

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คือ หน่วยงานภายในที่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการต่อต้านการค้าแรงงานทาสบนเรือประมง และการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย ซึ่งประกอบด้วย สำนักงานป้องกันและแก้ไขปัญหากการค้าหญิงและเด็ก สำนักงานบริการสวัสดิการสังคม สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ตลอดจนสำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำจังหวัดต่าง ๆ

¹ ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, “ประวัติความเป็นมาของการค้ามนุษย์ และสถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทย,” ใน การค้ามนุษย์: การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการค้ามนุษย์ วันที่ 13-14 พฤษภาคม 2547 ณ โรงแรมดุสิตไฮสเปเชียลรีสอร์ท จังหวัดเชียงราย (ม.ป.ท, 2547), น. 23.